

BUITEN

6^E JAARGANG N^O. 11.

ZATERDAG 16 MAART 1912.

Foto Bern. F. Eilers.

AMSTERDAM GEZIEN VAN AF „FELIX MERITUS”-DAK.

INHOUD:

AMSTERDAM GEZIEN VAN AF „FELIX MERITUS“-DAK. ILL. BLZ. 123	
EEN ZWERVER IN DEN NACHT, VRIJ VERTAALD NAAR BRACCO DOOR S. V. B. B.	124
DE HOLTMEULEN OF HOLTMÜHLE BIJ TEGELEN (L.) EN HET DORP (SLOT), DOOR A. F. VAN BEURDEN, GEÏLL. BLZ. 126—129	
DE ENTENTE CORDIALE EN DE WILDE DIEREN, DOOR SAN BLZ. 127	
EEN PRAATJE OVER PADDEN, DOOR K. ZWART	128
DE VELDSTEENOVEN, DOOR P. E. W. KOK.	129
MOEDER'S HULP. ILLUSTRATIE	130
VASTE PLANTEN I, DOOR E. TH. W. GEÏLLUSTR. BLZ. 130—132	
OVER DEN PAPEGAAIDUIKER, DOOR A. B. WIGMAN, GEÏLL. BLZ. 132	
ALWEER! DOOR J. B. SCHEPERS, GEÏLLUSTREERD	133

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle kopij ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografien, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74—76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

EEN ZWERVER IN DEN NACHT.

HET was klokslag twee uur toen de apotheker Baratti zijn deur sloot, achter Aristide Salvacoderi. Zooals iederen avond had Aristide daar in een hoekje zitten dommelen, soms had hij eens 'n vraag gedaan, soms had hij eens wat gepreveld.... Nu ging hij langzaam, loom zijn weg. Precies als een zwervende hond die tusschen het vuil snuffelt ging hij zig-zag tusschen de hoopen afval door, slenterde door de donkere verlatene steegjes der stadswijk Montecalvario en kwam eindelijk in de geheimzinnige schaduw der Toledostraat. Hier was het „Caffè della croce di Savoia” — zijn geliefkoosde pleisterplaats. Het kroegje droeg nog een andere naam „Caffè di notte e giorno”. Als men er wat gebruikte, had men het recht er den nacht door te brengen.

Daarbinnen in het onzekere licht van het zaaltje zaten donkere figuren op stoelen te hangen. Vooraan waren twee mannen in diepen slaap verzonken. Hun hoofden hingen schuin neer — een paar leege kopjes op den grond waren daar als bewijzen voor het verkregen slaapprocht. — Er was een leege stoel tusschen hen in; de zwerver viel er op neer.

Hij zag om zich heen met vage blikken uit z'n kleine, ronde, vermoeide oogen en vond niemand onder de ingedommelde klanten of onder degenen die zaten te rooken en naar het plafond keken van wien hij een bespotting of hatelijkheid kon verwachten. Daar werd hij altijd woedend over; maar toch was het hem een behoefte; die plagerijen prikkelden z'n vermoeiden geest. Hij krabde zich eens als een aap in den verwaarloosden dunnen baard en bestelde een glaasje anijs. Nadat hij dit in één teug geleegd had, trachtten z'n blikken opnieuw, doch tevergeefs het rookerige halfduister te doorboren, toen als weggedoken in z'n vuile, ouderwetsche overjas, viel hij in zijn stoel terug.

„Is die gek, die Fabio Ferruccio er nog niet geweest?” vroeg hij opeens aan een suffenden kellner.

„Nog niet,” antwoordde de kellner, terwijl hij op de klok in de gelagkamer keek, „het is nog te vroeg voor hem.”

Om z'n praatje nog wat voort te kunnen zetten, bromde Aristide Salvacoderi:

„Zoo'n lichtzinnig mensch! Ik zou er wat onder verdedden dat dat gemeene sujet op 't oogenblik weer aan het spelen is!”

„Best mogelijk,” zei de kellner, de stuivers in den zak stekend.

„Ik heb nooit gespeeld. Ook niet in de dagen, toen ik nog geld had. Eens op een avond toen ik in Malta was, zei een stomdronken engelsch officier tegen me Als je niet met me speelt, smijt ik je in zee. Ik deed 't niet en werkelijk pakte hij me bij den arm, zooals men een aarden kruik aanpakt en plofte me neer. 't Scheelde maar weinig of ik was verdronken. Gelukkig lag daar beneden een schuit, waaraan ik me vastklampte. Maar ik kreeg water binnen, hoor!”

„En hoe heb je 't den Engelschman betaald gezet?”

„Och! In z'n hart was hij een goeie drommel en een gentleman. Wij werden later de beste vrienden.”

„En toch beklagt ge u er over dat de menschen den draak met u steken en u achter den rug uitlachen!”

„Je bent gek!” antwoordde Aristide Salvacoderi, zich opwindende, tevreden over de wending van het gesprek en het aanhalen van z'n geliefkoosd argument. „Ik ben toch geen paljas? De menschen vermaken zich ten mijne koste en doen daar verkeerd aan. Ik ben een geloofwaardig edelman voor den drommel, vrij wat meer edelman dan menig ander! Ik heb adellijke familie in Griekenland; toen ik 20 jaar oud was, werd ik aan 't hof ontvangen.”

„Ja, ja, dat hebt u nu al zoo dikwijls herhaald, maar....”

„Maar.... maar.... wat wil je daarmee zeggen? Ja, 't is wel waar, ik ben geen dandy, ik kleed me heel gewoon, maar wat gaat dat de menschen aan!”

Zeker, ik kleedde me beter, vóórdat m'n broers al m'n geld hadden opgemaakt. In Athene had ik daar de eerste kleermakers. Maar toch was het toen hetzelfde als nu. Toen was ik ook het mikpunt voor den spot van iedereen. Dit is nu eenmaal m'n lot. Wat kan ik daaraan doen? Ik heb een zuiver geweten, ik hoef me over niets te schamen. Die me voor den gek willen houden en uitlachen, die moesten zich schamen. Maar ik niet. Zij toonen hoe kleinzielig ze zijn. Achter m'n rug kunnen ze zich over me vermaken. Ellendelingen! Ellendelingen!”

De kellner had zich voetje voor voetje verwijderd om niet langer zijn vervelend, onsaamenhangende gezeur aan te hooren.

Zonder er zich over te verwonderen, bepaalde Aristide Salvacoderi er zich toe hieraan toe te voegen:

„En dat zijn zeker ook nette manieren? Zelfs 'n kellner weet 'n mensch van adellijke geboorte, zooals ik ben, niet te eerbiedigen; maar het is eigenlijk niet te verwonderen, want hier komt het uitvaagsel van de ergste soort.”

Daar er niemand meer was met wien hij praten kon, overmandde hem de slaap, die voor 'n oogenblik een einde maakte aan z'n tobberig denken.

Hij zakte langzaam in een, tot alleen de arendsneus, kenteeken van zijn Grieksche aristocratische afkomst, te zien was tusschen de baard die één werd met de dikke plooiën van zijn jas en de groote pet die tot op de ooren omhoog getrokken was.

Zoo sluimerde de zwerver meestal in, tusschen een gesprek en eene woordenwisseling, of ook wel in een oogenblik van rust, op zijn waggelende voeten staande onder een lantaarn en ongaarne gehoorzaamend aan de eischen van z'n lichaam, dat hij uit oude sleur gewend had aan 't gemis van de weelde van een bed.

Zoo iemand Aristide Salvacoderi aanspoorde toch te gaan slapen, beweerde hij er geen behoefte aan te hebben.

„Wat beteekent slapen? Wie kan erover oordeelen of ik slaap heb of niet? En bovendien, ik ben toch m'n eigen baas en kan doen en laten wat ik wil. Wanneer dat anderen vreemd schijnt, komt dat, omdat de mensch een zeer begrensde begrip heeft van de menschheid.”

Maar wanneer niemand hem prikkelde, niemand hem voor den gek hield, verviel hij in eene droefgeestige stemming, werd hij veel bleaker en lusteloozer, ging gebukter, was het alsof z'n geest, gevangen in het dichte omhulsel van ontzenuwde en ongevoelige aandoeningen, zich losmaakte van de buitenwereld en zich overgaf aan de gevoelloosheid van den dood.

Hij zocht zijn vervolgers op, klampte zich aan hen vast, volgde hen, kibbelde met hen, in een mengeling van voorbijgaande weerspanningheid en dankbare onderworpenheid.

Toen tegen 4 uur in den nacht Fabio Ferruccio verscheen, leek het wel of een electrischen schok den zwerver plotseling wakker maakte. Hij begroette Ferruccio op uitgelaten wijze.

„Zoo, zoo, mijnheer Ferruccio, lijdt ge altijd nog dat beestachtige leventje?”

En als de ander hem niet antwoordde en met een nijdig gebaar, de oogen bloedbelopen, de hoed schuin op 't hoofd, in een bijna tragische houding, wachtte, tot de kellner hem sigaretten bracht, ging Aristide naar hem toe en vroeg, hem aanstootende:

„Wat is er, ben je slecht gehumeurd? Antwoordt je me niet eens? Ze hebben je zeker slecht behandeld hé? Hadt toch maar naar m'n raad geluisterd! Een flinke jonge man van 24 jaar, van goede familie, met een helder verstand, is me daar bezig zich door het spel te ruïneren. 't Is den hemel geklaagd!”

Fabio Ferruccio stak een sigaret aan gooide achteloos de lucifer weg, en keerde, met het plan heen te gaan, den zwerver den rug toe.

„Loop naar den duivel, schooier!” mompelde hij.

„Zie zoo, nu zijn we aan de gemeene beleedigingen toe!” schreeuwde Aristide — zich tot de slaperige en verstrooide klanten wendend, als om hen tot getuigen te roepen — waarna hij den jongen man volgde die het café verliet.

Toen Fabio Ferruccio hem naast zich zag, maakte hij een ongeduldig gebaar.

„Loop me vannacht niet achter na, want ik kan niet naar je luisteren.”

„Maar die beleedigingen verdraag ik niet,” hield de zwerver vol, naast hem gaande terwijl hij z'n grooten mantel, die hem tot de hielen reikte, dichter om zich heensloeg.

„Je noemt me 'n schooier meneer en dan zeg je dat je niet naar me luisteren wilt! Dat zijn manieren, welopgevoede menschen zooals u onwaardig, meneer! Wanneer men je overdag ziet wandelen, voorkomend en glimlachend, bewonderd door de vrouwen en benijd door de mannen, zou men niet denken, dat je zulke stomigheden kunt zeggen. Ik 'n schooier! Met welk recht noem je

mij een schooier? Meneer? Ik ben een heer evengoed als jij en ik wil dat men mij eerbiedigt, dit zijn slechte grappen die je je veroorlooft. Denk je dat ik 't niet snap? De man die me onlangs in de Monteolivetostraat aanrandde, deed alsof hij een dief was. Die is door jou betaald! Hij ontstal me zeven soldi, als hij een beroepsdief geweest was, had hij een goeden slag kunnen slaan!

En die straatmeiden die laatst 's nachts als wilde beesten op me afkwamen, me omsingelden en uitlachten, waren ook door jou omgekoort! Welke bedoelingen heb je hiermee? Ik wil niets met zulk soort walgelijke vrouwspersonen te maken hebben, versta je? In Griekenland had ik omgang met dames van het hof, weet je, meneer? Mijn moeder was eene Italiaansche en mijn vader een Griek, een autoriteit van den eersten rang, dat verzeker ik je. Al ben ik arm, ik vraag aan niemand iets. Mijne zuster die met een Malteser getrouwd is, stuurt me uit Malta zooveel als ik nodig heb om van te leven. En voor het overige heb ik geen groote behoeften, zelfs aan geen dak boven m'n hoofd. Eten kan men in de restaurants en wat 't slapen betreft, wel, ik heb nooit slaap. Geloof je me niet, meneer? Toch is 't de waarheid. Ik heb nooit slaap. Veel mensen lachen daarom, maar dat zijn idioten.

Fabio Ferruccio liep zwijgend voort en liet ook niet blijken, dat de aanmatiging van Aristide Salvacoderi hem hinderde.

„Je bent vannacht al heel slecht gehumeurd. Op jou leeftijd was ik lustig als 'n vogel. Wat drommel is er toch gebeurd? Ben je ziek? Heb je onaangenaamheden gehad? Wees openhartig met me. In Griekenland was ik de vrouwde van mannen die later carrière gemaakt hebben. Vooruit, spreek op! Aristide Salvacoderi is niet de eerste de beste. Vertrouw me alles toe.”

„Ga heen”, antwoordde eindelijk, op een niet al te ruwen toon, Fabio Ferruccio, waarna hij weer in z'n zwijgen verviel.

De zwerver ging niet heen. Maar opeens zwichend voor eene ongewone toegevendheid, zweeg hij.

Het was een niet zeer koude, maar sombere winter nacht en de drukkend zware lucht was vol van den vagen angstaanjagenden adem van den Sirocco. De sterren waren niet zichtbaar, en de duisternis was ik de sterren was of de lichtschijnen in de eenzame straatjes vluchtten als bleke schimmen.

Met haastige stappen, zwijgend, alsof ze een heimelijke strooptocht in den zin hadden, doorkruisten ze de sloppen. Hier en daar, in de breedere straten plekten zwart, groepen huurrijtuigen die de kappen omhoog hadden opgestelde katafalken. Enkele koetsiers sliepen en snurkten onder de kap van hun rammelkast, anderen zaten gehurkt op den grond en warmden zich over een vuurtje, dat even opgloeide tusschen de scherven en de opgehoopte asch in den modder. De skeletachtige, onbegrijpelijke paarden lieten den kop tot op den grond hangen en zakten zwaar in, op hunne trage pooten, als gebukt onder onzichtbare lasten en vormden door 't zwakke schijnsel van de smeulende stukken hout, vreemde, fantastische monsterschaduwen. Nu en dan herhaalde Fabio Ferruccio onderdrukt, op weerspannigen toon:

„Ga nu heen.”

Zonder tegen te spreken, zonder te laten blijken, dat hij het bevel verstaan had, bleef de zwerver hem zwijgend volgen. In een slop, waar een hooge muur, op een looden valdeur gelijkend, uit den loodkleurigen hemel scheen gevallen te zijn om aan de twee wandelaars onvermijdelijk den weg te versperren, hield de jonge man stil. Na een oogenblik wachters, waagde Aristide Salvacoderi te vragen:

„Wat moeten we hier uitvoeren?”

Op vasten toon zeide de jonge man kort en bondig:

„Nu moet je uitrukken.”

„En blijf jij hier in deze vuile slop?”

„Ja.”

„Waarom?”

„Dat zul je morgen weten.”

„Maar je bent vannacht nog gekker dan gewoonlijk!”

„Als je niet heen gaat, vermoord ik je!”

En het staal van de revolver, die Fabio Ferruccio plotseling uit den zak haalde, was in de vage donkerte van het slop, waar het licht van de verwijderde lantaarn bijna niet meer in doordrong, als een onzekere, blauwachtige bliksemstraal.

„Ah, goed zoo, heel goed,” barstte de zwerver vroolijk uit, „uitstekend, nu zijn we aan de aardigheden van de slechtste soort. Maar met wapens valt er niet te schertsen, m'n waarde. Nu begrijp ik de heele comédie, die je al een uur lang speelt. Je bent een goed acteur, op het tooneel zou je fortuin gemaakt hebben! Ik heb ook eens bij een ambassadeur gereciteerd....”

„Genoeg!” brulde Fabio Ferruccio hem in 't gezicht. „Ik wil alleen blijven!”

En de stem van den jongen man klonk zóo somber en dreigend, dat de zwerver, hoewel overtuigd van een nieuwe comedievertooning, over 't gehele lichaam bevend, zich in z'n overjas wikkeld en voorzichtig, sluipend zich verwijderde. Nauwelijks de slop ten einde en op het punt een andere steeg in te slaan, deed een niet zeer luide knal hem ontstellen. Een oogenblik stond hij als verbijsterd, onbewegelijk, het koude zweet brak hem uit, hij scherpte z'n gehoor als wilde hij de stilte beluisteren. Maar al spoedig ging er een licht voor hem op. Hij herinnerde zich den aanval van den gefingeerden dief, de rondedans der straatmeiden, daarvoor betaald door dien vroolijken, luchthartigen grappenmaker, herinnerde zich andere grollen, dwaze of sombere, door hem en andere leeghoofden uitgehaald en keerde opgewekt terug in de overtuiging zijn meening bevestigd te zien.

Toen hij het lichaam van Fabio Ferruccio languit op den grond zag liggen, stootte hij er met den voet tegen en zei bluffend:

„Verbeeldt je maar niets m'n waarde! Dat ge een goede comédiant zijt, zeide ik je al. Maar tot op zekere hoogte. Met grappen als deze bereik je niets. Of dacht je nu werkelijk, met een idioot te doen te hebben?”

„'t Is mooi! 't Is mooi! daar ligt nu een net jong mensch, met goede manieren, een knappe bol, de lieveling van de dames, als 'n mar-mot met z'n buik in de modder! Allo! sta op, allo! mannetje!”

Hij wachtte. Fabio Ferruccio verroerde zich niet. De zwerver drong weer aan.

„O, niet? wil je er geen eind aan maken, denk je nog altijd mij schrik aan te jagen? Welnu, dan groet ik je! Of beter nog, neen. Ik tart je zoo te blijven liggen. Ik houd je gezelschap, meneer. Ha, ha, het zal je wel eenmaal gaan vervelen!”

Er lag in een hoek van het steegje een hoop puin van witachtige steenen, die men in de duisternis vaag kon onderscheiden. Zich de handen wrijvend, strekte Aristide Salvacoderi zich hierop uit als was het een heel zachte divan. Nog mompelde hij even.

„Waar in iemand al geen plezier heeft. 't Is krankzinnig! Ik weet wel, wat hij zou willen! Dat ik n.l. de heele stad doorrende, alle menschen aanriep, de halve wereld alarmeerde, doctoren lastig viel, apothekers, politie.... Maar ik denk er in de verste verte niet aan! Zeker, die carnavalsgrap zou hij willen! En ik vraag maar of het te pas komt dergelijke streken uit te halen, tegenover een edelman als ik ben. Wat drommel, ik voel me niets minder dan iemand anders.”

„Ik kan geen ploert zijn,” mompelde hij, nu op den hoop steenen. Daarna viel hij, met verstijfde ledematen, 't hoofd op zij gebogen, in een doffen slaap.....

Heel vroeg in den morgen werd hij door een vuistslag gewekt; 't was een politieagent, die voor hem stond. Toen hij de oogen opende en door een waas van geel morgenlicht het lijk van Ferruccio in een plas bloed zag liggen en de revolver, half uit de modder stekend, gewaar werd, sprong hij overeind, als door 'n messteek getroffen, 't gelaat verwrongen van angst.

„Schurk, was je dronken, toen je hem hebt vermoord?” vroeg hem de agent, terwijl hij hem ruw wegsleepte.

„Ik dronken! Met wien denk je wel dat je spreekt?”

„Als je niet dronken waart geweest, dan zou je niet naast je slachtoffer in slaap gevallen zijn!”

„Maar, wat praat je toch? Ik ben een heer! Ik heb nog nooit iemand vermoord en heb me nooit bedronken!”

„Verkoop me geen praatjes, canaille, dat maakt de zaak maar erger!”

„Canaille, en dat tegen mij! Ik heet Aristide Salvacoderi, begrepen! Je zult meer respect voor me hebben, meneer! Ik heb bloedverwanten die tot den griekschen adel behooren, meneer! En blijf daar op je plaats, wat drommel, raak me niet aan met die vuile, gemeene handen!”

„Je bent 'n canaille, allo, vooruit!”

En zoo werd Aristide Salvacoderi gearresteerd, beschuldigd van doodslag, voor 't gerecht gedaagd en veroordeeld. Het alles verwoestende spel, de groote schulden, die er te betalen waren, de lichte vrouwen, de valsche handteekeningen, de dreigende schande, waren alle omstandigheden, die den zelfmoord van Fabio Ferruccio zouden hebben verklaard, wanneer in die slop, Aristide Salvacoderi niet naast den doode was aangetroffen.

Toen de veroordeelde, zeer nauwkeurig, voor het gerechtshof het tooneel van dien nacht beschreven had, waren rechters, gezworenen en publiek verontwaardigd over z'n fantastische leugen, maar toch vermaakte men zich als in een schouwburg over het zonderling komische gedrag van den beschuldigde.

Nu zit de zwerver al sinds drie jaar in de gevangenis „San Francesco”. In de uren, waarin men hem toestaat te spreken, herhaalt hij op levendigen toon tegen de gevangenen en de cipiers, dat niet hij, maar de justitie zich moet schamen over de veroordeeling, maar dat hij er zich overigens niet veel van aantrekt. Zijn gedachtencirkel draait elken dag om hetzelfde punt.

„Zij, die mij veroordeeld hebben, bewijzen hoe dom het menschelijk geslacht kan zijn. Ik ben en blijf altijd Aristide Salvacoderi. Mijn verleden laat zich niet uitwischen. Ook de justitie houdt mij voor den gek. En wat bewijst dit dan? Wanneer ik het geld en de positie had behouden, die ik bekleedde toen ik bij mijn vader in Griekenland was, zou dit alles niet gebeurd zijn. Mijn vader had veel invloed aan het hof en ik ben gewend geweest met menschen van stand om te gaan.” Maar wat Aristide Salvacoderi ongelukkig maakt is de verplichting 's nachts in een bed te moeten liggen.

„Dát is 'n beestachtige tirannie, zegt hij, met tranen in de oogen en ik begrijp niet, hoe iemand van zooveel ontwikkeling en met zulk een verantwoordelijke betrekking als de Directeur van de gevangenis niet inziet, dat de eene mensch niet kan zijn als de andere. Kleingeestigheden, kleinzieligheden, beuzelarijen, een beschaafd land onwaardig! Ik heb in m'n leven, dat bezweer ik je, nooit in een bed geslapen. Dat men mij tot 12 jaar gevangenisstraf veroordeelde is me onverschillig, maar dat men mij dwingt tot slapen in een bed is eene verregaande onrechtvaardigheid.”

En de tranen biggelen haard langs zijn dor gezicht en vallen in zijn dunnen grijzenden baard die niet meer versholten zit in de klassieke plooiën van z'n oude winterjas, want die is opgeborgen, gelijk de onschadelijk rondolende nachtelijke zwerver opgeborgen is.

Vrij vertaald naar BRACCO door S. v. B. B.

Foto Aug. F. W. Vogt. HET KASTEEL DE HOLTMEULEN VAN TERZIJDE GEZIEN. MET DEN GROOTEN VIJVER.

DE HOLTMEULEN OF HOLTMÜHLE BIJ TEGELEN (L.) EN HET DORP.

(Slot).

EN hiermede willen wij het dorp en zijne geschiedenis verlaten en gaan na een kleine wandeling van een tien minuten, den Holtmeulen bezoeken. De naam verradt reeds, wat de alleroudste bestemming van het goed geweest is. De Holtmeulen waarbij het kasteel verzeen is, bestaat nog en wordt gedreven door dezelfde beek, die den grooten driehoekigen vijver bij het kasteel en de grachten van water voorzagt. De molen werd gedreven door eene snelvlietend beekje, den Snellen Sprong, bekend om zijn helder, frisch water. De „Sprong” of bron ligt in de helling van den berg, in het houtgewas waar de klei gestoken wordt. Ze is in onzen tijd, toen het water als geneeskrachtig erkend werd en daarom met koolzuur gebotteld en overal heen verzonden werd, met een gesloten getimmerte overdekt.

Het beekje droeg zijn naam niet te vergeefs, want uit kleine loopjes en watergangetjes ontstaan, huppelt en danst het in allerlei sprongetjes langs boom en struik en graaft zich hier en daar eene bedding naar hartelust, tot men het een weg aan wees. Dan werd het grooter, ouder en wijzer, begon besef te krijgen van zijn plicht en dreef dan met volle kracht den Holtmolen.

Reeds in 1402 kreeg Otto van Holtmeulen de heerlijkheid Tegelen en het huis Holtmeulen met aanhoorigheden. Johan van Holtmeulen aanvaardde het goed in 1425 en diens zoon Frans kreeg het 10 Juli 1544. Hij kreeg bevestiging of vernieuwing zijner rechten 30 Mei 1556 en op 26 September 1580 kwam het vruchtgebruik aan zijn vrouw Joanna van Harff. (wapen, gedeeld a: boven Keel, met azuren lambel, b: onder zilver). Zij hertrouwde met Walram van Erp en Vechel en bracht daardoor het goed aan andere families.

Uit dit huwelijk sprongen I° Johan van Erp, II° Agnes van Erp A°. 1637 Werner van Hundt, van welk echtpaar de latere heeren van Holtmeulen, uit het geslacht der van Hundt voortkomen; III° Assuera Magdalena van Erp 1645 Johan Wilhelm van Metternich. Van de van Erps kwam het goed aan de van Metternichs en in het begin van 1700 aan een heer van Hundt. (Wapen: gedeeld, schildhoofd zwarte loopende windhond, schildvoet van sinopel.)

De heer van Hundt leefde stil op zijn mooi goed, was goed Luthersch en nog al kerssch. Daarom liet hij een goeden dijk aanleggen naar het nabijgelegen Kaldekerken, welke weg nog als de Hondsdijk bestaat. Eene herinnering aan dezen heer leeft nog voort in den naam „de Zwarte Hond”, een huis, waar het wapen der van Hundts uithing, een eigenaardige hulde, waarmede men in onzen nuchteren tijd zou lachen.

Reeds vroeger hebben wij in dit tijdschrift de geschiedenis verhaalt van de dochter des heeren van Hundt, die tegen den zin van haar vader — en 't bleek later dat deze goed gezien had, toen hij er tegen was — een huwelijk sloot met den door-draaier Joachim Reinhold van Glasenap.

Alleen willen wij hier herinneren, dat die eenige erfdochter Anna Elisabeth Louisa von Hundt heette en door den Baron van Glasenap op haar weg naar de kerk ontvoerd werd.

Den 3 October 1746 schreef de Keurpaltsche Minister von Beckers aan het Kon. Prais. Ministerie, dat op bevel des Konings, von Glasenap en de ontvoerde jonkvrouw gearresteerd waren. Want de heer von Hundt had niet stil gezeten. Maar zijne dochter, die meerderjarig was, richtte nu verzoekschrift op verzoekschrift tot den Koning, waarin ze schreef, dat zij niet tegen haar wil meegenomen was. Waarbij zij nog schreef, dat men haar met een man wilde laten huwen, dien zij niet verkoos. De Koning liet zich vermurwen en in het jaar 1746 moet het huwelijk voltrokken zijn. Later werd van Glasenap heer en meester op den Holtmeulen, en haalde allerlei vreemde zaken uit. Men zegt, dat hij van het Beiersche hof vergunning had verkregen, om munt te slaan. Hij sloeg de zoogenaamde „Glazenepkes”: zij waren van wit metaal, droegen het jaartal 1755 en hadden eene waarde van 2 stuivers Cleefsch geld.

Wij zullen van Glasenap niet volgen in zijne bewegingen in het land der avontuurlijkheden. Zijne vrouw, die in 't eerst zoo veel met hem op had, begon langzamerhand toch genoeg te krijgen van zijne vreemde daden en vertrok. Ook hij zeilde de wereld in. Van al zijne soldaten en trawanten, die hij vroeger aan kost en kleeën hielp, was slechts één hem trouw gebleven.

Hij schreef in dien tijd al brieven om onderstand aan zijne

adellijke buren en toen hij het goed Holtmeulen nog eens bezocht en zijne vrouw, die daar was, wilde spreken, gaf ze hem uit een raam boven de hoofddeur, dat nog aangewezen wordt voorgoed zijn afscheid. In 1771 deed hij afstand.

Na vele omzwervingen stierf van Glasenap arm en berooid, bijgestaan door zijn trouwen knecht te Keulen.

De Holtmeulen kwam daarna aan den heer Vos de Wael, dan aan de familie de Rijk en vervolgens aan den heer Mr. W. H. J. Th. van Basten Batenburg, die het nog bezit en bewoont.

Dit is in korte trekken de geschiedenis van den eigendom van den Holtmeulen.

Van Glasenapp haalde in zijne beleeningen, behalve zijn titels, steeds aan „heer van den Holtmeulen, leenheer van de aloude Holtmeulensche mankamer” enz.

* * *
De Holtmeulen is een groot, massaal huis, rondom grachten, die zich naar de zijde van Tegelen verlenen tot eene bemuurde, groote driehoekige molenkom, waarin zich het huis, het geboomte en de kleurige heesters weerspiegelen. Zwanen zwemmen statig door den vijver en geven een landelijk cachet aan het geheel.

Het goed betreedt men door poorthuizen en op het voorplein ligt de groote, ronde kom der fontein, die gevoed wordt door het water van den snellen sprong.

Door een bogenbrug krijgen wij toegang tot het huis, waarvan het breede front geflankeerd wordt door een stel torentjes.

De toegangspoort en vestibule zijn breed, maar de tegenwoordige eigenaar heeft het oude gebouw door binnenbetimmering aangepast aan de hedendaagsche eischen, zonder het karakter verloren te doen gaan.

In zoo'n historisch gebouw passen antikiteiten, schilderijen, meubels, kasten, kisten, koper en bronswerk.

En dat is er in groote getale. Beter kunnen de afbeeldingen vertolken dan eene beschrijving, van hoe groote waarde de oude bedkoetsen, banken, truhens en meubels zijn; hoe mooi van teekening en kleur het porcelein en hoe stijlvol van vorm het oude koper en tingerei is.

Met smaak is alles te saam gebracht en met zorg te saam gehouden.

* * *
Maar de eigenaar van het goed heeft nog eene andere twee-

Foto Aug. F. W. Vogt

HET KASTEEL DE HOLTMEULEN. BUFFET.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL DE HOLTMEULEN. DE VENLOSCHE POORT.

voudige taak op zich genomen. Eerstens de exploitatie der schatten, die onder het zand in den berg lagen in den vorm van den vetten klei. De ondernemingsgeest deed de bekende kleiwarenfabriek Tiglia (N.V.) geboren worden, die met de reeds bestaande andere fabrieken zoo dapper den alouden naam van Tegelen als het land der „tegulae” ophoudt. Ten andere heeft hij het landgoed uit een staat van rustige rust opgehaald tot dien van een zeer productieve bezitting. De landerijen zijn geëffend, de lage gronden gedraineerd, de breede boomgaarden opnieuw bepoot, de graslanden in goeden staat gebracht, kortom de vooruitgang van land- en tuinbouw, van de bemestingsleer en drainage is in volle toepassing gebracht op den Holtmeulen, waarbij zoovele gronden behoorden, die op verbetering wachtten.

Dat zijn de twee zaken, die ook ten goede gekomen zijn aan het uitzicht der omgeving van den Holtmeulen.

Het oude landgoed bij den klaren plas staat, als een deftig oud heer bij den jeugdigen, den krachtigen, vooruitstrevenden arbeider, de fabriek Tiglia.

En van de andere zijde regeert de landbouwer in de streek, waar eertijds vos en das huisden, en het wild onbezorgd rondliep.

Zoo sluit zich in den Holtmeulen de oude tijd harmonisch aan aan de nieuwe eeuw en bij een bezoek komt men ongemerkt van het eene tot het andere, zonder al te merkbaaren schok of overgang.

Roermond.

A. F. VAN BEURDEN.

DE ENTENTE CORDIALE EN DE WILDE DIEREN.

N IET Duitschland alleen heeft schadelijke gevolgen ondervonden of te duchten van de entente cordiale tusschen Frankrijk en Engeland. Ook het groote, fantastische Afrikaansche jachtwild, de giraffen, olifanten, struisvogels, antilopen en steltloopers zijn in de nieuwe constellatie der Europeesche politiek in het begin der twintigste eeuw betrokken, en wel zoo, dat ze er menig dierbaar bloedverwant door te betreuren hebben gekregen.

Het schijnt namelijk, dat de sportzieke Engelschen hun nationale hartstocht zeer goed weten te beheerschen, wanneer er menschelijke belangen van hooger rang in 't spel zijn, waar de op haar beschaving trotsche en sentimenteele Franschen zich gedragen als barbaren. Overal in de wereld wordt het wild, dat het ongeluk heeft iets voor den handel waardevols aan het lijf te dragen, door de jagers met uitroeiing bedreigd, indien de verbodsbepalingen der regering niet tusschen beiden komen. In zooverre mag de Franschen dus geen bijzonder verwijt treffen, dat de rijke fauna hunner West-Afrikaansche bezittingen op het punt staat onder de vervolging der jagers te bezwijken. Concur-

reerende maatschappijen hebben steeds hooger premies uitgelooft voor ivoor en veeren. In haast elk negerdorp zijn beroepsjagers, die, om die premies te verdienen, alle gewoonten van het jacht-wild nauwkeurig bestudeerd hebben. Met de grootste voorzichtigheid besluiten zij de dieren en kiezen hun trefplaats, want het kruit is duur, en het kost bijna een minuut om hun vuursteen-geweet te herladen. Menig fetisch wordt dan ook eerst omgehangen, menig gebed en bezwering uitgesproken, om te beletten, dat het dier te vroeg wegloupt. Zoo zijn de inlandsche jagers oneindig gevaarlijker voor het wild geworden, dan toen ze nog slechts over wapenen van eigen fabrikaat beschikten. Trouwens reeds daarin doen de Toearegs wonderen; daar een paard een giraf kan inhalen, als de aanvangsafstand niet meer dan vijf-honderd meter is, kunnen zij geheele kudden vervolgen, en weten de dieren dan met lans of sabel in den vollen ren doodelijk te treffen.

Het groote kwaad zit echter, allereerst in de nalatigheid der Fransche regeering in het nemen van gepaste maatregelen, dan ook voornamelijk in de brute plezierjagerij der ambtenaren en reizigers. Ieder, die de koloniën voor korten of langen tijd bezoekt, gaat op jacht, en doodt, om het genoegen van te treffen alleen, talloze mooie dieren, met het gevolg, dat men in streken, die vroeger rijk aan pracht-exemplaren der fauna waren, nauwelijks meer een giraf, antilope of maraboet te zien krijgt.

De heer Jacques Meniaud, zelf Franschman, beklaagt zich daarover in het orgaan van de Union Coloniale Française, en deelt, terwijl hij op verbetering aandringt, sterke staaltjes mede van het verschil in de wijze van optreden tusschen de Engelsche koloniën en die zijner eigen natie. Diep in het binnenland ligt een klein plaatsje van ongeveer drie duizend inwoners, Birni N'Koni, dat vroeger tot Britsch Noord-Nigeria behoorde. Toen leefden aan de oevers der rivier Magia, omschaduwde door groote tamarinde-boomen, duizenden statige maraboets. Ongestoord bepeinsden ze er, op één poot, hun diepzinnige gedachten. Doch helaas! bij de entente cordiale van 1904 werd het district aan Frankrijk afgestaan. In 1908 nam het gouvernement der republiek het

over, en reeds in December van hetzelfde jaar was er aan de oevers van de Magia geen enkele maraboet meer te vinden. De arme vogels, schrijft de heer Meniaud, hadden zelfs den tijd niet gehad, om zich over de verandering te verbazen.

Hij bezocht vervolgens het Engelsche Sokoto, en moest bij het zien der talrijke prachtige vogels, die rustig in de boomen rondom het paleis van den emir huizen, de bittere opmerking maken, dat in de steden der Fransche bezittingen nog slechts de gieren rond durven vliegen, beschermd door de volstrekte waardeloosheid van hun vleesch en hun veeren. SAN.

EEN PRAATJE OVER PADDEN.

AL tegen 't eind van Maart of in 't begin van April, als pas de laatste sporen van ijs en sneeuw in de ontwakende natuur verdwenen zijn, begint in onze stilstaande wateren, in vijvers, poelen en slooten, een eigenaardig leven. Onze amfibieën, die bij heel veel menschen een gevoel van afkeer wekken en die toch voor den aandachtigen waarnemer zooveel belangwekkends hebben, gaan in het ijskoude water hun bruiloftsfeest vieren. 't Eerst komen de padden en enkele vroege salamanders in hun kleurig bruiloftskleed, waarop weldra met heel korte tusschenruimten de anderen volgen.

Padden! Hebt ge al eens den lust gehad die dieren nader te bekijken? Hebt ge 't al eens gewaagd, een pad met de hand aan te raken? Op te nemen? Met minachting van al die oude bakerpraatjes en ingewortelde vooroordeelen! Neen? Ga dan eens mee. De avond daalt en is zacht en stil, de wind zuidwest en ietwat vochtig, de wereld schalt nog van de liederen onzer eerste voorjaarszangers. Nauw hebben wij de laatste huizen van het dorp achter den rug, of wij treffen ze al aan, die onze wandeling geldt. Hoe verder we komen, hoe grooter het getal padden op den weg. En niet alleen op de wegen en paden, maar over akkers en weiden hipt en wipt het ons met korte, plompe sprongetjes om de beenen.

De bleke lentezon heeft ze gewekt uit den langen winterslaap en de macht der liefde heeft ze uit hare duistere schuilhoeken gedreven. Als wij nauwlettend rondom ons zien, zullen we al paartjes ontdekken, die zich in liefde hebben vereenigd. Hier is er al eentje, daar een tweede. Het wijfje draagt het veel kleinere mannetje op haar rug mee. Dit houdt zich vast met de voorpootjes onder de oksels der armen van zijne vriendin, en wel zoo stevig, dat het ons groote moeite zou kosten het paartje te scheiden. Zie, daar heb ik met mijn rotting een mannetje uit het zadel gewipt. Met een kwiekend angstgeluid stort het zich blindelings weer op zijne gezellin en omvat haar opnieuw. Met haar last trekt het wijfje naar eene plas of eene sloot — het is verwonderlijk met hoe groote zekerheid het den kortsten weg naar het doel weet te kiezen — neemt onderweg elke gelegenheid te baat om voedsel op te nemen en weet bij dreigend gevaar op veiligheid bedacht te zijn. Het mannetje daarentegen, ongevoelig voor alles wat er om hem heen gebeurt, versmaadt alle voedsel en laat ieder onheil gelaten over zich komen. Slechts de pogingen om het van zijne vriendin te scheiden, of brutale aanrandingen van andere ongepaarde mannetjes weert het hardnekkig af met krachtige stooten van de achterpooten, waarbij het voortdurend scherpe, korte geluidjes uitstoot. Niet alle mannelijke padden vinden hunne gade reeds op het land, vele treffen ze eerst in het water en andere vinden heelemaal geene, want evenals bij vele andere diersoorten zijn ook bij de padden, de mannetjes talrijker dan de wijfjes. De overschietende mannetjes klemmen zich vaak aan een vereenigd paar vast en vergezellen het naar de naaste waterplas, waar het heele gezelschap dan meestal een roemloozen dood vindt door verdrinken. Evenzeer gebeurt het, dat de wijfjes te gronde gaan, als het leggen der eieren door het plotseling invallen van zeer koud weer wordt vertraagd of belet.

De eieren van de padden vormen 3 tot 5 M. lange snoeren, die om waterplanten, hout of steenen geslingerd worden en door het mannetje onmiddellijk na het leggen worden bevrucht. Het aantal bedraagt bij elk individu eenige duizenden. Na enkele dagen ontwikkelen er zich kleine, langwerpige larven uit, die eerst door uitwendige kieuwen ademen en van een langen roeistaart zijn voorzien. De kieuwen hangen in bosjes of trossen aan 'den hals. Allengs komen uit het lichaam de pooten te voorschijn, de staart krimpt in en de kieuwen verdwijnen om plaats te maken voor longen. Nu zijn uit de larven kleine padden gevormd; deze verlaten het water bij duizenden en bedekken weldra al het aangrenzende land. Dit is de kern van de sage van den padden- of kikvorschenregen.

Na het leggen der eieren verlaten ook de oude padden het water weer en beginnen haar landleven, dat in 't verborgen wordt geleid, want overdag houden ze zich in donkere gaten, onder vunzige vlo-

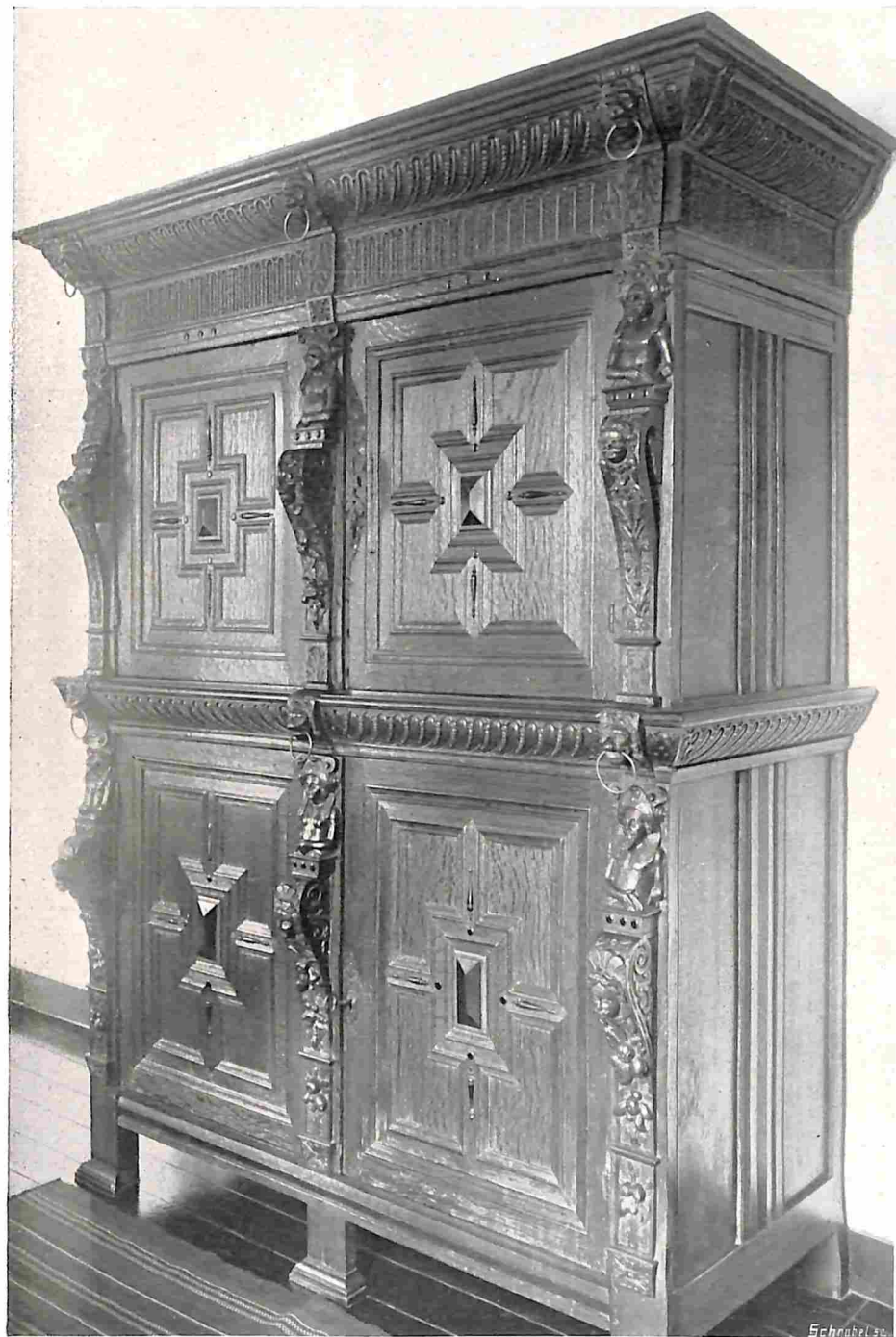

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL DE HOLTMEULEN. KAST.

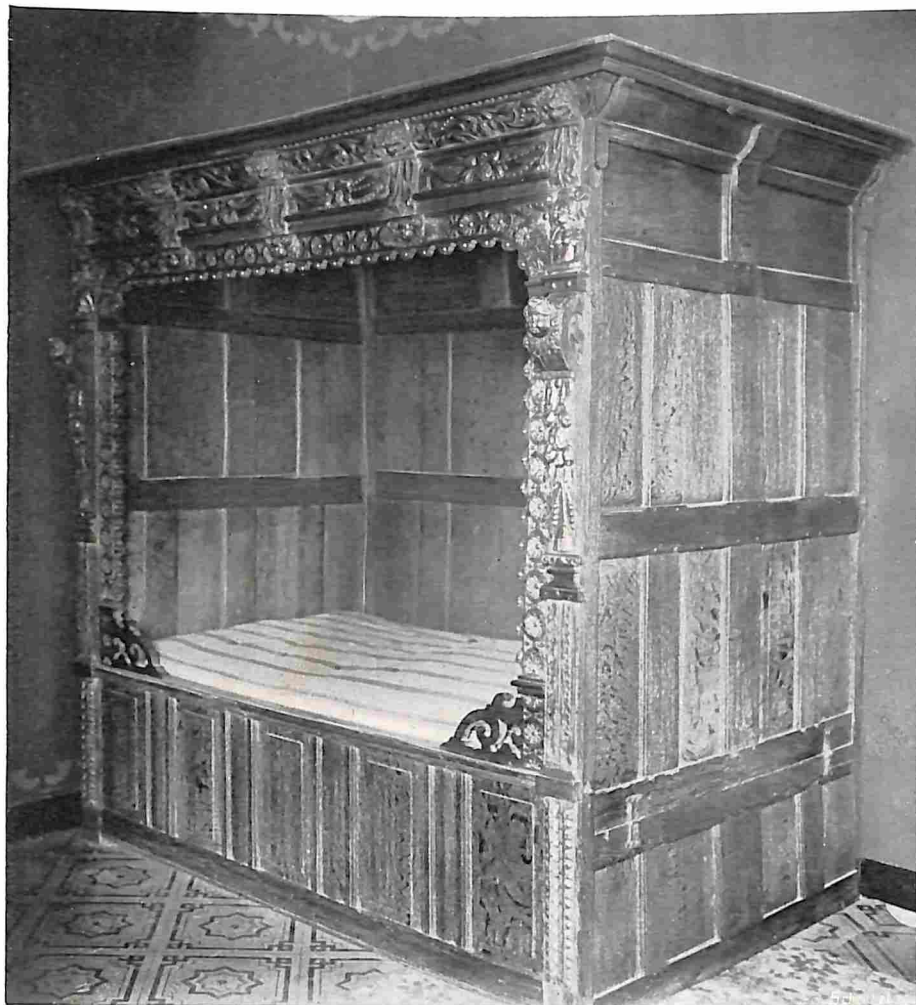

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL DE HOLTMEULEN. VLAAMSCH LEDIKANT.

ren en in riolen op, om eerst met de avondschemering te voorschijn te komen en haar nachtleven te beginnen. Alleen na een warmen regen treft men de pad ook over dag in den tuin.

De pad is zeer vraatzuchtig en voedt zich met allerlei kleine dieren: insekten, larven, spinnen, duizendpooten, pissebedden, naakte slakken, wormen. Meestal zijn dit zeer schadelijke dieren, zoodat wij in de padden, deze vervolgde en verafschuwde diersoort, uitstekende hulptroepen bezitten in den strijd tegen allerlei ongedierte. Gelukkig stellen tegenwoordig al velen prijs op de aanwezigheid van padden in de moestuinen.

Aardig is het te zien, hoe levendig het anders logge diertje wordt, wanneer het een prooi in zijne nabijheid ontdekt. De oogen komen in beweging, beginnen te tintelen, het lichaam wordt opgericht en de korte pootjes dragen het vlug naar de buit; plotseling houdt het dier stil, meet den afstand en slaat dan snel de klevrige tong uit naar de prooi. Even behendig als deze gegrepen is, even vlug verdwijnt ze met de omslaande tong, achter in het breede keelgat. Onder een voortdurend open- en dichtdoen der oogen — men zou zeggen, dat het dier veel moeite heeft met het inslikken — wordt het voedsel naar binnen gewerkt.

In den herfst zoeken de padden in verborgen, vorst-vrije hoekjes hare winterslaapplaats op en blijven daar tot de voorjaarszon ze weer tot het leven roept.

Onze padden zijn onschuldige dieren; zij hebben onze bescherming noodig, maar verdienen die ook ten volle door haar intensief optreden tegen allerlei klein, schadelijk gespuis.

K. ZWART.

DE VELDSTEENOVEN.

AARDEWERKFABRICAGE en weefkunst worden nog al eens gaarne vergelijkenderwijs naast elkaar genoemd, daar het de oudste twee door den mensch beoefende industrieën zijn. Inderdaad bestaat er eenige overeenkomst tusschen deze beide bedrijven, als men opmerkt, dat het oude, primitieve bedrijf, waar handenaarbeid hoofdzak was, tot op heden toe zich heeft weten te handhaven naast de moderne fabriek, waar de machinerie den menschelijken arbeid heeft overgenomen. Het handweven blijft beoefend naast de stoomweverij; de veldoven werkt nog, soms in de onmiddellijke nabijheid van de nieuwste steenfabrieken. De reden van dit vasthouden aan het oude is voor beide

industrieën echter geheel verschillend. Want, terwijl het handweven beoefend blijft als een kunst in het samenstellen van schoone patronen, waaraan tevens door de meer zorgzame afwerking hogere waarde wordt toegekend, daar wordt de veldsteenoven nog geëxploiteerd wegens de lage bedrijfskosten, waardoor, ondanks het fabriceren eener minder goede kwaliteit steenen, concurrentie mogelijk blijft.

De veldsteenoven, zooals men die aantreft in bepaalde gedeelten van Limburg en Noord-Brabant, zou men het oertype kunnen noemen van onze steenfabrieken. De werkwijze die er gevolgd wordt, komt nog in hoofdzaak overeen met „het tichelen strijken en wel doorbranden” uit de dagen van den torenbouw van Babel. Natuurlijk waren de hulpmiddelen destijds nog wat primitiever. Bekend is het althans, dat het vormen dikwijls in het ruwe weg met de hand of ook wel in een houten vorm zonder bodem geschiedde. De brandstof voor het gaarstoken — thans steenkool — was in dien tijd verschillend naar gelang van de plaats van den arbeid; — bevatte de bodem veen, dan bezigde men turf, in andere gevallen behielp men zich met hout en bruinkool. De oude Egyptenaren wisten het zelfs met stroo klaar te spelen.

De grondstof, welke op den veldsteenoven tot metselsteenen verwerkt wordt, is leem. Ten onrechte wordt in sommige deelen van ons land, bijv. in Gelderland en Utrecht de eigenlijke leem, klei genoemd, terwijl men, wat zuivere klei is, aanduidt met den naam van leem. De leem behoort tot de jongste vormen en bevat naar verhouding een veel hooger percentage aan zand dan de oudere kleiformatie. Klei bevat tot hoogstens 50 % zand; bij leem daarentegen klimt dit percentage tot 80 en 90 %. De leem vormt dus als het ware de overgang van klei tot zand.

Tengevolge van dit hogere percentage aan zand, waardoor de onderlinge cohesie der kleideeltjes zeer is verminderd, is de leem veel gemakkelijker te hanteeren dan de zware, vettig aanhangende klei. Zelfs voor de meestgeoeffenden werkmans zou het eene onmogelijkheid zijn door handenaarbeid uit klei, steenen te vormen.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL DE HOLTMEULEN. KAST.

Klei kan slechts machinaal behandeld worden, vereischt bovendien de uiterste nauwgezetheid bij het gaarstoken, maar is dan ook de ware grondstof voor de vervaardiging van alle soorten kunst- en siersteen, riool- en waterleidingbuizen en dergelijke.

Terwijl de klei slechts sporadisch voorkomt en dikwijls met veel moeite gedolven moet worden uit kleigroeven of kleiputten, is de leem de algemeen verspreide grondstof. Hetgeen dan ook de reden is, dat men onze gewone steenovens overal aantreft, maar slechts lössvorming in den bodem voorkomt:

Het tijdstip, waarop de werkzaamheden op den veldoven een aanvang nemen, is geheel afhankelijk van de weersgesteldheid. Voor ovens van eenigen omvang wordt de winter en het ongunstige voor- en najaarsweder gewoonlijk benut om de leem over te brengen naar het terrein, waar de leemmolen geplaatst is.

Evenzeer als voor de klei het winteren, 't stevig doorvriezen, bevorderlijk is aan de kwaliteit, zoo maakt een flinke vorst ook de leem veel handzamer en beter geschikt om er een regelmatig product uit te vervaardigen. Ook eene latere omwerking van den voorraad met schop en riek heeft geen ander doel dan verbetering van het materiaal. Zijn vervolgens nog de zwaardere, vettere leemsoorten door menging met zand voor gebruik geschikt gemaakt, dan kan het vormen met de eerste droge dagen in de tweede helft van Maart of in begin April een aanvang nemen.

De leem wordt, na bevochtigd te zijn, op den leemmolen geschept en daarin goed gemengd door een stelsel van messen, die tevens zóó geplaatst zijn, dat ze de leem naar beneden dringen. Aldus onderuit den molen komend, wordt de grondstof in een houten vorm geslagen en stevig aangedrukt door den vorm, die daarna met een vooraf natgemaakt strijkhout de overtollige leem afstrijkt.

Met deze vormen worden vijf steenen tegelijk gevormd. Vroeger maakte men in Limburg slechts één steen tegelijk in een houten vorm zonder bodem. Het vijfsteensmodel heeft men overgenomen in navolging van de Waalsteenfabrieken (zes-steens, doch van kleiner afmeting). De afmetingen der steenen zijn echter in de geheele streek bezuiden Venlo voor bijna ieder dorp verschillend gebleven.

De gevulde vormbakken worden op kruiwagens of wagentjes naar de droogbanen gereden, waar ze op den gelijkgemaakte bodem worden omgeslagen, zoodat de versch gevormde steenen netjes gerijd in zon en wind kunnen drogen. De ledige bakken gaan naar den molen terug, worden daar in water gespoeld, bezand en overgereikt aan den vorm.

Na twee of drie dagen zijn de steenen voldoende gedroogd, — men heeft ze intusschen bij gunstig weder nog eens op één kant gezet — en worden overgedragen naar de haaghutten, lage smalle met riet of pannen gedekte loodsjes, waarin de steenen

luchtig opeen worden gezet om verder te drogen. Bij regenachtig weder sluit men de zijanten der hagen af met riet- of stroomatten. Is de voorraad droge steenen voldoende om een veldoven op te bouwen, dan worden ze naar de daarvoor bestemde plaats gereden en volgens een bepaald systeem opeen geplaatst.

Deze opbouw is geheel bijzonder en volkomen afwijkend van de wijze van inladen van een ringoven of van een manteloven (Waal- en Rijnsteenovens).

Gezorgd wordt namelijk, dat het grondvlak is doorsneden door één lengtekanaal, waarin om den anderen steen telkens een zijkanaal, een zoogenaamde pijp, uitmondt. Het lengtekanaal, dat met droog hout wordt opgevuld, meet slechts ongeveer een steen in het vierkant. De zijkanalen, welke met steenkolen, zoogenaamde magere kolen, worden aangevuld, hebben een veel grootere doorsnede, b.v. eene hoogte van 60 bij eene breedte van 32 cM. Telkens om de 7 steenen hebben zij vlak aan den beganen grond een kleine monding tot het uitlaten der verbrandingsproducten.

Boven deze kanalen wordt de steenhoop, ook wel meiler genoemd, verder regelmatig opgebouwd, waarbij men zorgt, dat iedere nieuwe laag steenen van de vorige gescheiden is door een dun laagje van het fijnere kolengruis, dat met behulp van manden daarop wordt uitgestort.

Zoodra de opbouw zijn voltooiing nadert, wordt reeds aan de eene zijde het hout in het lengtekanaal aangestoken. Langzaam en geleidelijk plant het vuur zich daarin voort en doet achtereen volgens de steenkool in de zijkanalen ontbranden. Is de opbouw voltooid, dan wordt een losse buitenwand van oude, reeds gebakken steen, om den geheelen steenhoop gezet, welke na besmering met leem, de hitte zooveel mogelijk binnen den meiler moet houden.

Ongeveer tien dagen na het aansteken brandt de oven over zijn geheele grondvlak. Zet het vuur goed door, dan ontbranden ook geleidelijk de dunnere laagjes kolengruis tusschen de hoogere steenenlagen. Is de ontbranding zóóver gevorderd, dan wordt ook de meiler boven afgedekt met een laag steenen, besmeerd met leem. Heeft men vervolgens, voor mogelijke verzakkingen, de zijanten op enkele plaatsen geschoord met zware balken, dan laat men den oven aan zijn lot over.

Gedurende vier à vijf weken ziet men blauw-grijze rookwolkjes uit den steenstapel opkringelen. Hier en daar treden reeds verzakkingen in, een teeken dat het vuur zijn plicht heeft gedaan. Is de meiler uitgebrand en voldoende afgekoeld, dan volgt het uitkruien en de daarmee gepaard gaande sortering der steenen.

Hoe meer de steen aan het vuur is blootgesteld geweest, des te harder is het materiaal geworden. De buitenste lagen echter hebben door onvoldoende verhitting of door inregenen eene broosheid verkregen, die de steen ongeschikt maakt voor bouw-materiaal.

Over het algemeen is het product van dezen veldbrand minderwaardig. Bijna alle steenen hebben door de directe aanraking met het kolengruis, dat zich na het branden er aan heeft vastgehecht, een ruw en onoogelijk aanzien gekregen. De prijzen, welke gemaakt kunnen worden, varieren van f 8.50 tot f 10.— per duizend, terwijl voor de gewone kwaliteit ringovensteenen reeds f 12.— wordt betaald. Het gaarstoken vordert per 1000 steenen ongeveer 150 à 250 K.G. kolen, afhankelijk van de gebezigde leemsoort.

De concurrentie met de moderne steenfabrieken wordt mogelijk gemaakt door de geringe exploitatiekosten. Voor een veldoven is, door het gemis van vaste fabrieksgebouwen, geen groot bedrijfskapitaal nodig. Om transportkosten der grondstof uit te winnen, kan de veldbrand telkens geplaatst worden op een terrein in de onmiddellijke nabijheid van de leemaafgraving. In Zuid-Limburg b.v. treft men de veldovens telkens op verschillende plaatsen aan bij de Staatsmijnen, welke periodiek de vervaardiging van ettelijke millioenen steenen bij dezen of genen ondernemer aanbesteden, die met behulp van een ploeg arbeiders voor eene tijds aflevering zorg heeft te dragen. Overigens leent de veldoven er zich uitnemend toe, om, zooals op de afgelegen

Brabantsche dorpen nog wel geschiedt, met eigen werkkrachten gemakkelijk en goedkoop eene hoeveelheid bouwsteenen gereed te maken, tot 't optrekken van een nieuwe schuur of van eene woning voor een weldra in het huwelijksbootje stappend familielid.

P. E. W. Kok.

MOEDER'S HULP.

VASTE PLANTEN.

I.

GEEN tuin zoo klein, geen buitenplaats zoo groot en geen park zoo fraai of men vindt er tegenwoordig een aantal vaste-planten in. Er is dan ook geen plantengroep bekend, die zoo algemeen verspreid en gezocht is, die zooveel liefhebbers telt en het moet tergelijkertijd gezegd worden, die zooveel soorten bevat voor alle doeleinden geschikt. Bij een beetje goede keuze kost het niet veel moeite om het geheele jaar, van af het vroege voorjaar tot aan het invallen van de vorst, vaste-planten in bloei te hebben en daarbij bieden zij een afwisseling van kleur en vorm wel geschikt om aan alle smaken te voldoen. Doch niet alleen bloemplanten, maar ook zeer fraaie bladplanten worden onder haar aangetroffen,

Foto C. Steenbergh.

ACHILLEA MILLEFOLIUM. PARKER'S VAR.
EEN FRAAIE RIJKBLOEIENDE VASTE PLANT MET FIJN
INGESNEDEN BLADEREN.

die alleenstaand of tot groepen vereenigd ieder park tot sieraad strekken en daarbij komt nog, dat er verscheidene onder zijn, die zich met een bescheiden plekje te vreden stellen of die ook in de schaduw goed groeien, waarom zij ook voor stadstuinen bijzonder geschikt zijn.

Een zeer groot voordeel is ook, dat het meerendeel der vasteplanten zeer weinig eischend is, zoodat ieder, die over een tuin beschikt, ze met kans op succes kan planten en een laatste voordeel is ten slotte zeker wel, dat zij zich zonder veel moeite laten voortkweeken, waardoor zij over het algemeen weinig kostbaar zijn. Zelfs voor een bescheiden beurs zijn zij dus geschikt en bezit men er eenmaal een aantal van, dan is de kans gering, dat men ze weer kwijt raakt. Wanneer wij beweren, dat de vasteplanten goedkoop zijn, dan wil dit geenszins zeggen, dat het geraden is in te gaan op de goedkope aanbiedingen, die men gewoonlijk tegen het voorjaar in verscheidene dagbladen aantreft en waarin een aantal vasteplanten tegen een ongelooflijk laag prijs wordt aangeboden. Koopt men die, dan verkrijgt men gewoonlijk soorten of verscheidenheden, die ieder goed kweeker dezer planten wegwerpt en de plantjes zijn in den regel zoo zwak, dat de kans op verderen groei lang niet zeker is.

Met den meesten aandrang moeten wij de lezeressen en lezers van „Buiten” dan ook raden, laat u nooit door dergelijke goedkope aanbiedingen verleiden, doch bestel de benodigde vasteplanten bij een degelijk kweeker, gij kunt dan verzekerd zijn goede waar te verkrijgen en zij zijn meerendeels zoo goedkoop, dat men het voor de kosten niet behoeft te laten. Vertrouwde kweekers van vasteplanten, die zelfs ver buiten onze grenzen een goeden naam hebben, zijn er gelukkig genoeg.

Bij het bespreken dezer plantengroep, doet zich in de eerste plaats de vraag voor, wat verstaat men eigenlijk wel onder een vaste plant. Dit begrip nu kan men ruim of meer beperkt nemen. Wat men het ruim op, dan kan men zeggen, dat hier te lande als vasteplanten beschouwd worden al die gewassen, welke met een onderaardsch stengeldeel overwinteren, terwijl meer beperkt en dus juist, onder vasteplanten verstaan worden, die, welke met een z.g.n. wortelstok overwinteren, zoodat er dan de bol- en knolgewassen niet bij gerekend worden.

Over deze wortelstokken heerscht, vooral onder de liefhebbers, heel wat begripsverwarring en het behoeft dan ook geen verwondering te baren, dat zeer veel leken de wortelstokken voor wortels aanzien en ze dan ook steeds wortels noemen. Toch zijn zij dit geenszins. Als regel kan men aannemen, dat er op een wortel nooit knoppen worden gevonden en er geen knopen op worden aangetroffen, zoodat zij dan ook niet geleed zijn. Ook zal men op een wortel nimmer bladachtige organen, van welken vorm ook waarnemen en al gelijken de wortelstokken dan ook op het eerste gezicht veel op wortels, toch kan men ze bij een nadere beschouwing daar gemakkelijk van onderscheiden en dit is wel noodig, omdat een stuk van de eerste steeds gemakkelijk tot een nieuwe plant zal uitgroeien, terwijl gedeelten van de laatsten dit, met weinig uitzonderingen, nooit doen. Een paar andere eigenschappen van de wortelstokken zijn nog, dat hun wortels zich steeds aan

één zijde, aan den onderkant, ontwikkelen en dat het achtereind steeds vermolmd, terwijl de punt doorgroeit. Dit laatste heeft uit den aard der zaak ten gevolge, dat de vasteplanten zich steeds min of meer verplaatsen. Bij sommigen is dit verschijnsel zeer sterk, bij anderen veel minder waar te nemen, zoo zijn er enkele *Helianthus* soorten, die men een volgend jaar nooit terug ziet op de plek, waar men ze plantte, doch die somtijds één Meter verder te voorschijn komen, welk verschijnsel men ook bij enkele *Polygoniums* kan waarnemen. Een ander gevolg van het steeds aan de achterzijde afsterven der wortelstokken is, dat men dikwijls ziet, dat vasteplanten, die langen tijd op de zelfde plaats staan, inwendig dood gaan. Men heeft dan sterke pollen die aan de buitenrand mooi uitloopen, doch midden in een groote leegte vertoonen. De punten der wortelstokken groeien dan steeds verder naar buiten, doch de achtereinden sterven van binnen af. Vooral *Phloxen* en *Funkia*'s vertoonen dit verschijnsel zeer sterk en er is niets anders aan te doen, dan de planten op te nemen en te scheuren, waarbij men bij voorkeur de jonge buiteneinden weder moet opplanten en de oudere achterstukken gerust kan wegwerpen. Wil men werkelijk mooie, krachtige exemplaren behouden, dan is dit z.g.n. verjongen der vasteplanten om de drie of vier jaar noodzakelijk.

In uiterlijken vorm verschillen de wortelstokken dikwijls zeer veel met elkander, nu eens zijn zij kort en ineengedrongen, waardoor zij veel op knollen gelijken, dan weder zijn zij dun en draadvormig. In het eerste geval zijn de geledingen kort en staan de knopen en knoppen dicht opeen, in het laatste geval zijn de eersten zeer lang en de laatsten wijd uit elkander geplaatst. Mooie z.g.n. knolvormige wortelstokken treft men o.m. aan bij tal van *Irissen* en z.g. draadvormige bij de *Physalis* en veel grassen. Nu spreekt het wel van zelf, dat planten in het bezit van de laatsten veel meer neiging hebben om zich te verspreiden dan die, welke de eersten bezitten en dit is dan ook oorzaak, dat sommige onkruiden zich zoo sterk kunnen vermeerderen en zoo lastig zijn. Vooral met de z.g.n. kweek, een zeer bekend onkruid, is dit het geval, de wortelstokken van deze plant kunnen in één jaar somtijds verscheidene meters lang worden.

Belangrijk zijn aan de wortelstokken ook nog de knoppen, waarvan er twee verschillende soorten aan worden waargenomen. De eene soort dient uitsluitend tot verlenging of vertakking van den wortelstok en uit haar zullen nooit bovengrondsche stengels ontspruiten en de tweede vormt steeds bovengrondsche stengels. Bij het verdeelen van een vasteplant moet men er dus steeds opletten, dat de jonge plantjes in het bezit van een der eerste soort

Foto C. Steenbergh.

INULA MACROCEPHALA.
EEN PRACHTIGE VASTE PLANT MET GOUDGELE BLOEMEN,
UITNEMEND GESCHIKT OM VRIJSTAAND TE WORDEN
UITGEPLANT.

knoppen is, daar dan de wortelstok kan doorgroeien en ook bovengrondsche stengels vormen. Sommige kweekers, en vooral de reeds besproken „pakjesbazen” hebben in dit verdeelen een bijzondere handigheid, zij verstaan de kunst om een wortelstok op slechts één oog te snijden en noemen dit dan een „leverbare plant”. Onnoodig te zeggen, dat zoo'n klein stukje veel kans loopt om niet uit te groeien, doch daarom bekommeren dergelijke scharrelaars zich niet, de zending is immers betaald en dat is voor hun voldoende.

De vaste-planten worden in de grootere handelscatalogi steeds aangeduid door het teeken dat ook in de wetenschappelijke plantkunde voor haar gebruikt wordt. Het tijdstip, waarop de vaste-planten geplant kunnen worden, loopt zeer uiteen en hangt samen met de winterhardheid en den bloeitijd. Heeft men soorten, die niet volkomen winterhard zijn, dan doet men het best, die of begin September, of wel in de eerste helft van Maart te verplanten. In het eerste geval zullen zij, voor het intreden van strenge vorst reeds aangeworteld zijn en in het laatste geval behoeft men natuurlijk de wintervorst niet meer te vreezen. In elk geval is het geraden, wanneer zij voor den winter verplant zijn, ze behoorlijk te dekken.

Ook met den bloeitijd moet rekening gehouden worden. Vaste-planten, die vroeg in het voorjaar bloeien, zooals *Anemone Hepatica*, verscheidene *Primula*'s, *Doronicum*'s, *Saxifraga*'s of *Dentaria*'s moeten niet in het najaar verplant worden, aangezien zij dan natuurlijk het volgende voorjaar niet goed zullen bloeien. Het meest geraden is, deze, zoodra zij uitgebloeid zijn, te verplanten, zij herstellen zich dan in den zomer en zullen het volgend voorjaar weder even goed bloeien.

De winterharde en des zomers bloeiende vaste-planten kunnen of in het najaar of in het voorjaar verplant worden. Het verkieslijkst is zeker om niet te laat in den herfst te verplanten; de planten zijn dan vóór het intreden van den winter weder aangeworteld, groeien in het voorjaar dadelijk door en ontwikkelen

zich in den zomer uitstekend. Verplant men in het voorjaar, dan moet dit bij voorkeur zoo vroeg mogelijk geschieden. Gewoonlijk toch is het weêr hier te lande in de maanden April en Mei koud en droog, wat stilstand en allicht achteruitgang van de planten ten gevolge heeft. Kan men niet anders dan laat in den tijd verplanten en treedt ongunstig weêr in, dan is het 't best de planten met takken of linnen tegen de zon en den drogen wind te beschermen, waarmede men veel meer zal bereiken dan met ze dagelijks te begieten.

Een vraag van zeer veel belang bij de kultuur van vaste-planten is het dekken gedurende den winter. Een groot aantal is volkomen winterhard en behoeft niet de minste dekking. Toch komt het hier te lande nogal eens voor, dat soorten, die op de eene plaats de winterkoude vrij goed doorstaan, op een andere plaats telkens weder doodgaan. Het is vooral de toestand van den bodem die van grooten invloed is en men mag vrij wel aannemen dat planten, die op een drogen hechten grond staan beter tegen de vorst kunnen, dan die, welke in een vochtigen, zwaren bodem groeien.

Er worden echter tegenwoordig tal van fraaie vaste-planten gekweekt, die des winters in geen geval ongedekt mogen blijven. *Gunnera*, *Pentstemon*, *Gynierium*, *Acanthus*, *Romneya*, *Tritomanthe*, enz. zijn alle geslachten, wier soorten geen vorst kunnen verdragen. Eertijds was het gewoonte dergelijke vaste-planten met blad te dekken, doch dikwijls bleek dan in het voorjaar dat zij des winters onder verrot waren. Een hoofdvereischte is dan ook, dat het dek goed droog is en geen water doorlaat. De ondervinding heeft geleerd, dat turfstrooisel een van de beste dekmaterialen is. Half November snijdt men de planten 10 à 15 c.M. boven den grond af en brengt er dan een flinke laag turfstrooisel overheen. Daar dit echter zeer licht is en gemakkelijk wegwaait, legt men daar weder een laagje blad over. Zoo kan men zonder gevaar de strengste vorst afwachten. Omstreeks half Maart worden nu de planten ontdekt, waarbij men gewoonlijk tot de ontdekking zal komen, dat het strooisel tusschen de planten nog even droog is als toen men het erop bracht, alleen de bovenlaag is vochtig geworden. De oude stengels worden nu voorzichtig afgesneden, de planten gezuiverd en daarna op nieuw, hetzij met takken, hetzij met linnen geschermd. Bij mooi weêr kan men dit dek verwijderen, doch is er ruw weêr of vorst te wachten, dan brengt men het steeds over de planten heen. Vooral de voorjaarsnachtvorsten zijn voor de jonge scheuten zeer gevaarlijk en dikwijls zagen wij, dat *Gunnera*'s, *Gynieriums* of *Acanthus*, die een strengen winter doorstaan hadden, gedurende de laatste helft van April bevroren. Blijkt het, dat zij niettegenstaande goede voorzorgen in het voorjaar toch bevroren zijn, dan kan men nog veel redden door de planten behoorlijk nat te gieten en ze daarna goed voor de zon te schermen. De ondervinding heeft toch geleerd en wetenschappelijk is het ook vastgesteld, dat de meeste bevroren planten doodgaan door het te snel ontdooien, wat op deze wijze voorkomen wordt. Enkele zeer teere vaste-planten, zooals bijv. *Gynieriums*, *Acanthus*, enz. doet men het best in het najaar niet af te snijden, doch het turfstrooisel goed tusschen de stengels en bladeren in te brengen, zoodat die er geheel onder bedolven zijn. Ze zoo behandelende, loopt men zeer weinig gevaar, ze des winters te verliezen.

Telken jare moeten wij tal van vaste-planten op een voor haar zeer ongunstigen bodem overwinteren, doch op boven omschreven wijze behandeld, verliezen wij slechts zelden een enkel exemplaar.

De winterharde soorten overwinteren zeer gemakkelijk, men snijdt die in den herfst, wanneer de stengels afgestorven zijn, ± 10 c.M. boven den grond af en laat ze verder ongestoord staan. Begin Maart worden zij opgeknappt en de geheel afgestorven stengelresten voorzichtig bij den grond afgesneden.

E. Th. W.

OVER DEN PAPEGAAIDUIKER.

(FRATERCULA ARCTICA L.)

WANNEER wij de vogelwereld aan een vergelijkend onderzoek onderwerpen, dan vinden wij er in het algemeen fraaie en goed geproportioneerde gestalten onder. Zulke eigenaardige vormen als bij de zoogdieren, zulke afstootende typen als bij de visschen en zulke vreemde vertegenwoordigers als bij de reptielen zullen wij bij de vogels meestal tevergeefs zoeken. Waar echter toch ook hier een enkele maal afwijkingen voorkomen, is het zeer zeker eigenaardig, dat deze steeds aan den snavel te vinden zijn, die er trouwens, door het opnemen van de meest verschillende soorten van voedsel, het eerst voor in aanmerking komt. Ik behoeft slechts den lepelaar, den pelikaan, den toekan, den kluit e.a. te noemen, om zulks te bewijzen. En ook onder de zeevogels vinden wij een sprekend voorbeeld, een vogel van duikersvorm en met een papegaaiensnavel, de Papegaaiduiker of Zeepapegaai, wiens eigenaardige gestalte en vreemde bek u reeds bij oppervlakkige beschouwing der afbeeldingen moeten opvallen.

Als broedvogel hoort deze duiker thuis in de eindeloze ijszee, waar hij tot ± 80° Noorderbreedte voorkomt. Tot groote koloniën vereenigd nestelt hij op Groenland, IJsland, de Orkaden,

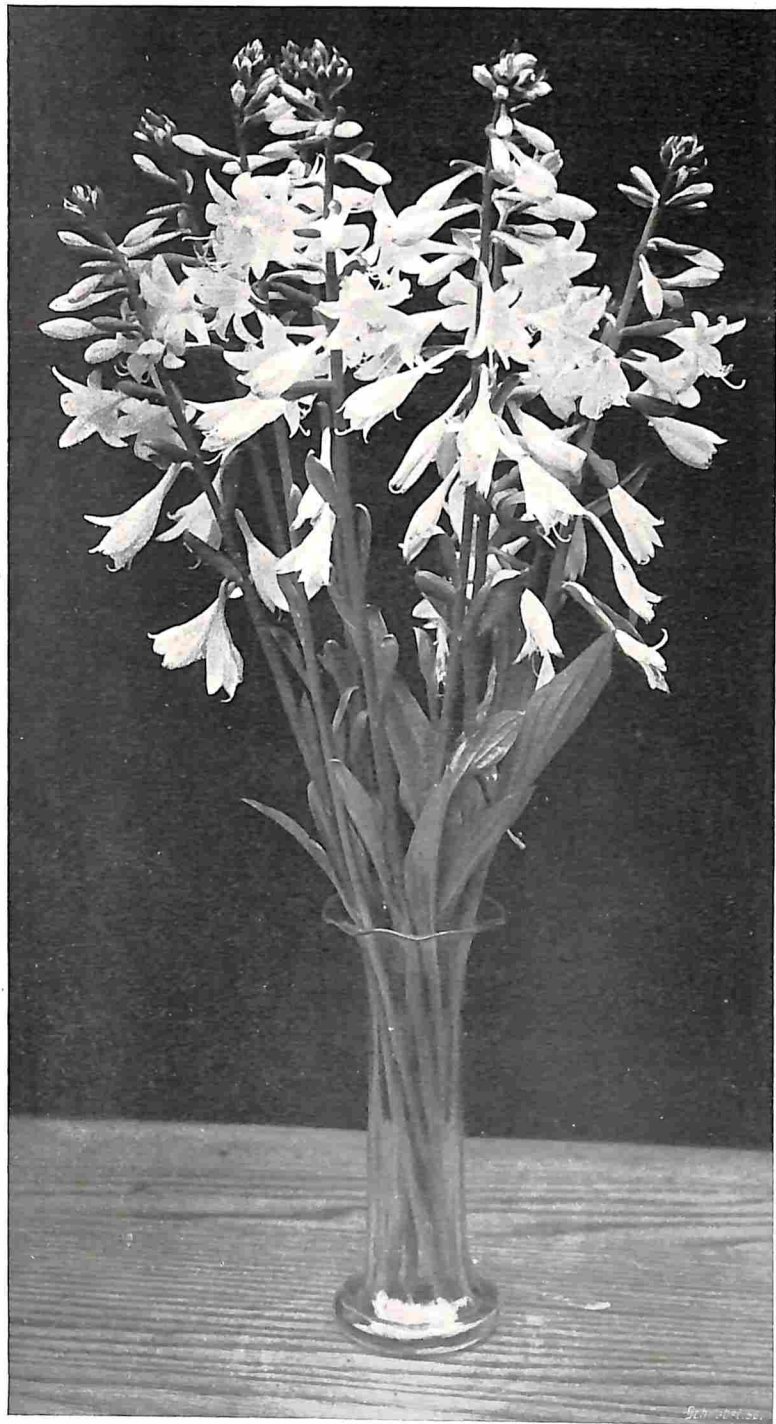

Foto Aug. F. W. Vogt.

FUNKIA ALBA MINOR.

EEN MOOIE VASTE PLANT VOOR SCHADUWRIJKE PLAATSEN.

Hebriden, Faroer, Shetlands-eilanden, Noorwegen, Lapland, Spitsbergen enz. Ook aan de Engelsche kust en op Helgoland broeden nog eenige exemplaren. In ons land kent men hem slechts als wintergast, wanneer hij door den storm op het strand wordt geworpen. Snouckaert van Schauburg vermeldt daaromtrent in zijn *Avifauna Neerlandica* (pag. 136): „Wordt menigmaal aan onze kust gevangen of dood aangespoeld gevonden, ook nu en dan des zomers. Een ♀ van Augustus 1845 werd geplaatst in 't Rijksmuseum, en 4 Juli 1885 werd aan het strand te Egmond a/Zee (N.H.) een zeer jong ♀ gevangen (collectie Artis). Exemplaren der soort verdwalen soms ver binnenslands, zoo meer dan eens bij Emmerik, in Hessen, enz....”

Slechts in den broedtijd komt de zeepapegaai aan land, doch niet op de vlakke kusten, maar op steile, ontoegankelijke rotsen; voor de rest leeft hij geheel op de open zee, ver van het land.

„Het eerste, wat mij aan dezen vogel opviel”, zoo vertelt de groote Brehm in zijn *Reis naar Lápland*, „was zijn zeer eigenaardige vlucht dicht over het water, zóó dicht, alsof hij erop vooruitschoof. De vogel gebruikt daarbij de vleugels evenzooveel als de pooten, en schuift zich op die wijze vliegenvlug van golf tot golf, ongeveer als een half vliegende, half zwemmende visch. De snavel doorsnijdt onder het voortbewegen de golven, zoodat de vlucht in zijn geheel mij levendig aan die van sommige Amerikaansche zeezwaluwen herinnerde.” Om hun hooge broedrotsen en riffen te bereiken draaien zij zich op klauwierenwijze omhoog, en om vandaar weer in het water te komen, laten zij zich gewoon hals over kop naar beneden vallen. In tegenstelling met zijn plumpe, gedrongen gestalte met den korten hals en den dikken kop, is de papegaaiduiker toch een der beweeglijkste en monterste van zijn soortgenooten. Al zijn bewegingen hebben iets potsierlijks aan zich, en vooral op schoone avonden, wanneer de flegmatieke vogels in lange rijen voor de broedholten zitten, en op het overigens onbeweeglijk lichaam den witzwarten kop met den fantastischen snavel onophoudelijk heen en weer bewegen, heeft de vertooning iets onzegbaar belachelijks. Trouwens, bij het zitten dragen zij den romp lang niet zoo steil als alken en zeekoeten, en onder het loopen houden zij hem zelfs geheel horizontaal, zooals b.v. eenden, waaraan hun geheele gang wel wat herinnert. Opvliegen van het land schijnt hem niet mogelijk, of tenminste uiterst moeilijk te vallen. Brehm verhaalt van een gevangen exemplaar, dat hij op 'n paarhonderd meter van de zee op het strand zette, en dat, woedend om zich heen bijtende, toch niet vliegende, vermocht te ontkomen, hoewel hij herhaaldelijk pogingen daartoe aanwendde. Onder het zwemmen ligt de vogel met S-vormig teruggebogen hals hoog op het water, om bij het naderen van eenig gevaar op duikersmanier al dieper en dieper in het nat te zinken, en ten slotte onder de oppervlakte te verdwijnen. Zooals zijn naam aanduidt, is hij een uitstekend duiker, die naar het oordeel van de meeste waarnemers (behalve Faber) tot de begaafde en intellectuele vogels behoort. Dat dit in den haak is, blijkt reeds dáár uit, dat de anders zoo argeloze en vertrouwelijke duiker overal waar er op hem wordt gejaagd, dadelijk veel voorzigtiger, en bij herhaalde vervolging zelfs zeer schuw wordt.

Men leze hieruit echter niet, dat het vreesachtige vogels zouden zijn. Integendeel, ook tegenover veel sterkere vijanden verdedigen zij zich met den krachtigen snavel tot het uiterste, en zelfs den mensch, die hen in de broedholten tracht te vangen, weten zij niet zelden bloedende wonden toe te brengen. Tegenover een hen bedreigenden stok handelen zij evenals hamsters, en bijten er zich zoo vast aan, dat men ze kan optrekken. De gewone lokstem, die men het meeste in den broedtijd verneemt, gelijkt veel op die van den zeekoet, waarop onze vogel trouwens in velerlei opzichten punten van overeenkomst vertoont, en klinkt zeer diep, ruw en langgestrekt „orrrr, orrrr...” In het nauw gedreven papegaaiduikers knorren als woedende honden, terwijl men ten slotte nog tonen van hen te hooren krijgt, die Naumann vergeelijkt met een pas ontwaakt, zich rekkend, geeuwend mensch.

Zij nestelen, behalve in rotsspleten en gaten, ook gaarne in konijnenhollen, waaruit zij de rechtmatige bezitters verjagen, en waarin zij dan vaak van 1 tot 2½ meter diep wegkruipen. Aan het einde van de gang, waar het eenige ei komt te liggen, is de ruimte zoo groot, dat de vogel er zich juist in kan om-draaien. Een en ander herinnert aan de hier inlandsche ijsvogel en oeverzwaluw.

De holten worden door de vogels zelf vergroot, waarbij hun de krachtige pooten zeer te pas komen. Vóór midden Juni vindt men het voor dezen vogel bijzonder groote ei zelden, en eerst 32 dagen later komt het jong uit. Dit blijft bijna 8 weken (!) in het nest, en geeft door voortdurend gepiep zijn niet te verzadigen eetlust te kennen. Nu komt den ouden de vreemd gevormde, doch voor het doel uiterst praktische snavel te pas, waarin zij een groot aantal visschen tegelijk kunnen bergen, een wezenlijk voordeel als men in aanmerking neemt, dat deze ver van de broedplaats gehaald moeten worden. Vijf à zes visschen worden gemakkelijk tegelijkertijd getransporteerd. Hebben de jongen eenmaal het donskleed afgelegd, dan wagen zij ook spoedig den duizelingwekkenden sprong in zee, kunnen dadelijk uitstekend duiken en worden ook voor de rest al gauw zelfstandig. Hierna trekken de ouden naar de open zee, om er den rui door te maken.

Als jachtvogels zijn de papegaaiduikers hier weinig in tel. Niet alzoó bij de noordelijke volken. In gepekelden toestand

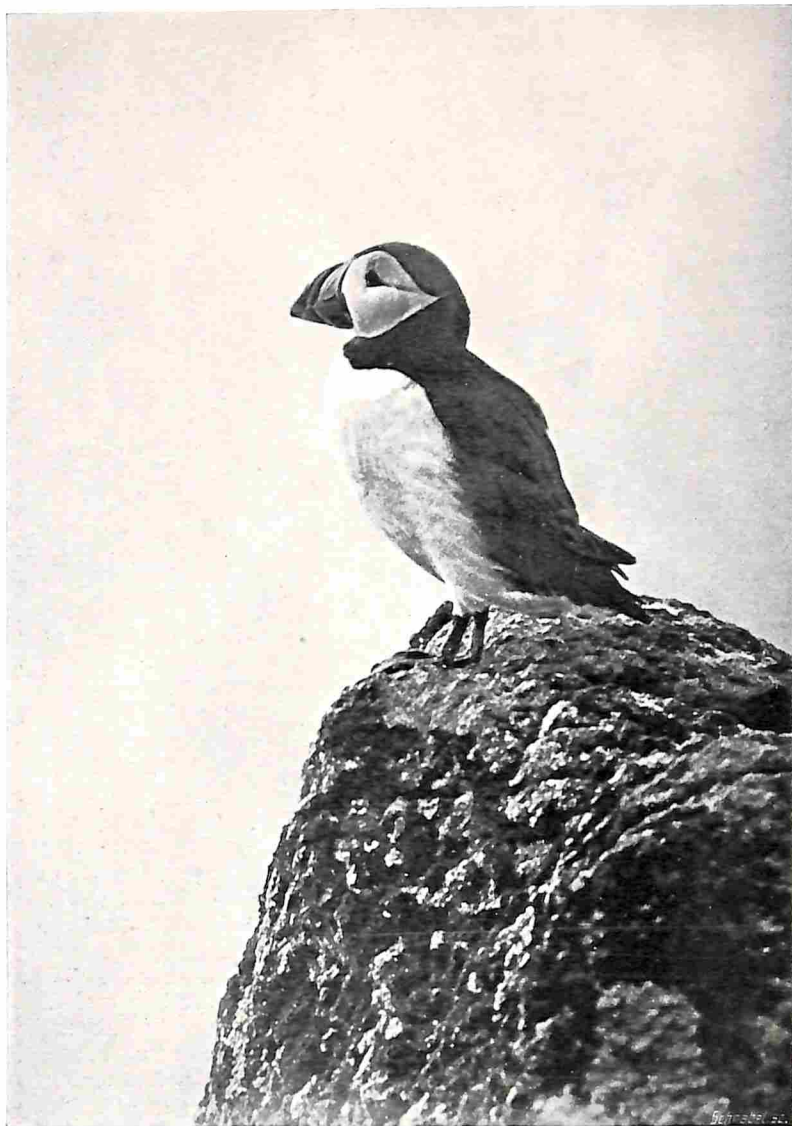

Foto Bickerton.

DE PAPEGAADUIKER.

wordt het vleesch, dat zeer tranig is, evenals de eieren, gaarne door hen gegeten, en de eieren gelden zelfs voor lekkernijen. „Voor Eskimo's e. d.”, zegt Brehm ergens, „zijn het werkelijk onmisbare vogels. Naast de zeehonden vormen zij het voornaamste voedsel der bewoners van Groenland, en ongetwijfeld zoude hongersnood ontstaan, wanneer deze vogels door een of andere oorzaak eens een jaar zouden wegblijven. Weken- en maandenlang vormen zij het voedsel dezer menschen”.

De broedholten zijn gemakkelijk te openen. Men graaft er van boven een gat in, en neemt het ei er uit. Wanneer de opening met een zode weer wordt gesloten, neemt de vertrouwelijke vogel de holte weer in bezit, en legt er wederom een ei in. Zoo worden hollen meermalen gebrandschat. De broedende vogels worden met lange stokken, waaraan haken, uit de nesten getrokken, terwijl ook een soort van dashonden voor deze jacht benut worden. Voetstrikken, die men op hunne plaatsen van samenkomst opstelt, voeren in de meeste gevallen eveneens tot het gewenschte doel. Tot slot nog een eigenaardigheid. In gevilden toestand worden de papegaaiduikers door de Groenlanders niet zelden als brandmateriaal (!) benut. De buitengewoon vette, olieachtige jongen dienen hen n.l. als lampen, doordat men er van snavel tot staart eenvoudig een pit door haalt. De stank, die deze zonderlinge lampen verspreiden, moet echter voor ieder geciviliseerd mensch onverdraaglijk zijn, zegt Floericke, waaraan ik het verhaal ontleen. Geen wonder!

A. B. WIGMAN.

AL WEER!

WAT is tegenwoordig veilig voor de villapark-bouwers? Is er ergens een mooi stukje natuur, de geldmens moet er zijn huis zetten, zijn tuin aanleggen, zijn hek of prikkeldraad omheen slaan en de dromer, de genietster van natuurschoon, rijk en arm, staat daar buiten en mag een neusvol bosgeur ophalen door de tralies van het hek heen. Ik vind die macht van het geld allertreurigst, en het enige middel om er tegen op te treden, is met meer geld hetzelfde stukje grond de rijke villapark-bewoner voor de neus weg te kapen en vast te stellen: dit behoort aan de gemeenschap. Het gebeurt lang niet vaak genoeg en het bedreigen van natuurschoon wordt meer en meer bedenkelijk.

Gelukkig dat de „Vereeniging tot het behoud van natuurmonumenten” en „Heemschut” hun invloed overal doen gevoelen meer en meer. Ook nu is hun hulp nodig.

Weer doet zich zo'n geval voor. De landgoederen om de Hondenberg bij Oisterwijk (Noord-Brabant) zijn verkocht aan een konsortium van bouwers, dat de bossen wil slopen en „vervillan-

Foto Mej. Fr. Gallay OISTERWIJK. HET WITVEN.

parken." Er bestaat echter te Oisterwijk plan een gedeelte terug te kopen en wel datgene waar de vennen in liggen. Gevraagd wordt: geef geld om dat te kunnen doen.

Vraag: Zijn de vennen dat waard?

Antwoord: Meer dan waard! Onschatbaar van natuurschoon liggen ze daar te midden van de Brabantse hei.

Of het aan de gelukkige stemming ligt, waarin ik voor het eerst met die vennen in aanraking kwam, ik weet 't niet, maar er is mij geen oord bijgebleven van zo volstrekte heerlijkheid als het vennewoud van Oisterwijk.

Hetzij men de wandeling maakt langs de mulle zandweg over de beide stroompjes van de Lei, langs het logement „De gemulle

hoeken", waar nu, zegt men, een nieuw pension bij verzezen is; hetzij men zo plotseling, door het dennebos het eerste ven voor zich ziet; of wel door akkermaals de Hondsborg nadert met zijn mooi loofgeboomte en vandaar langzamerhand in oostelijke richting de dennen van de vennebossen nadert, waar alleen een stille houthakker in werkt en woont, hetzij men m.a.w. van het oosten of van het westen de donkeromwoude vennen nadert, die elk hun eigen karakter hebben, maar allen vol poëzie zijn en vol stilte, vol bosgeur en kleurschoon; overal komt men onder de bekoring van de heerlijke natuur, en de vermoeide geest vindt er de rust, die zovelen nodig hebben in deze tijd. Welk een indruk maken al niet de gewone prentbriefkaarten van deze oorden:

Waar sparren rijzen met de heuvelen,
Een wal om vennen blauw als zomerlucht.

Vergeef het iemand, die er zulk een heerlijke tijd verdroomd heeft, dat hij zijn nu verflauwde herinneringen opfrist, opscherpt door zijn dichtwerk op te slaan en aan te halen, waarin hij zijn held liet opgroeien te midden van een ongerepte natuur: „Die heerlijke vennen van Oisterwijk: Ze hebben sedert hun bekoring voor hem gehouden. Hun geur waait hem zelf uit Bragi I tegemoet, waar hij het opslaat. Hij ziet ze voor zich liggen in hun stille pracht" (Voorrede Bragi I, 2^e druk). En nu weer, bij het herlezen van dat gedicht zie ik meteen

dit oord,

Wiens schoon tot zang, wiens zang tot wedzang dreef.

En, om niet te veel aan te halen, ik zie o.a. Bragi schaatsenrijden over de vennen in het sneeuwbos:

Van ven tot ven langs toverachtig wit,
Donzig besneeuwd geboomte; hier en ginds
Lag op het dennegroen een laagje sneeuw
En zonlicht maakte 't wit tot zuiver goud,
Dat met hem voortgleed langs de waterkant.
Geen koeltje trilde door het mijmrig woud.

Of hem en Idoena samenrijdend:

Tastbaar was de stilte, als de ademdamp
Van de even toevenden alleen bewoog
Bij het hel oranje en rood der westerlucht.
Rijm over haar en muts bereikten zij
De hut, als 't avondrood was uitgeblust.

Voor mij zijn deze vennen niet te scheiden van de personen, die mijn dromen daar leven deed en, als dat alles moest verdwijnen en zou moeten worden „vervillaparkt" en met uitkijktorens of teluurgelegde roeiboortjes en flirtende zomergasten worden ontheiligd, het zou mij persoonlijk een gruwel zijn. Maar in dit geval is, dunkt me het belang van de eenling dat van 't geheel. Voor mij is het maar hoogst zelden weggelegd mijn klein paradijs terug te zien en voor mijn verbeelding blijft het toch, zolang ik leef, het heerlijke oord van vroeger. Maar wat ik daar genoten heb, laten dat toch genoegens blijven voor de steeds meer en meer toenemende schare van rust- en verpozingzoekenden, genietters van mooie natuur. Mensen van geld in Nederland, wanneer er van Oisterwijk een beroep op uw offervaardigheid gedaan wordt, om voor u zelf — 't kan u toch ook overkomen, dat rust en stilte als geneesmiddelen worden voorgeschreven — of voor anderen deze vennen ongeschonden te bewaren, doe het dan op onbekrompen wijze. O, ik durf ook gerust te vragen aan de Nederlanders buiten Nederland voor dit

mooie doel. Immers, ook zij kunnen hier op een goede dag komen neerstrijken, verlangende naar rust na het meeleven van het grote-wereldstadsleven, na lang omzwalken over de zeeën, of verblijven in gonzende fabrieksgebouwen. En ook voor hun is dan genezing te vinden bij de Oisterwijkse vennen. Er is, als bij al zulke dingen, haast, want de eerste villa aan zo'n ven verzezen verstoort voorgoed de stemming van het landschap.

Haarlem.

J. B. SCHEPERS.

Dit artikel werd Dr. Schepers in de pen gegeven niet alleen door zijne herinneringen aan de mooie natuur rondom Oisterwijk doch ook door het feit dat het landgoed „De Hondsborg" verkocht is aan eenige houthandelaren.

Het bestuur der Ver. v. h. Vreemdelingenverkeer nu, wil trachten een der mooiste gezichten in den omtrek der Gemeente Hoeken, waarvan onze illustraties (reeds in een der nummers van onzen jaargang 1910 verschenen) het Esschen- Witven weergeven, te redden door aankoop.

DE RED.

VERBETERING.

In het artikel „Muurbekleding met vruchtboomen", in het No. van 9 Maart staat „Tasse Crassame" en „President Mat", dit moet zijn: Passe Crassame, President Mas.

Foto Mej. Fr. Gallay.

OISTERWIJK. HET VAN ESSCHEVEN.